

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztik: **Dr. KUN BÉLA** és **Dr. RÉVÉSZ IMRE.** Főmunkatárs: **Dr. SZÁSZ IMRE.**

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

A középosztály.

Ravasz László püspök a szolnoki csendes napok egyikén nagyszerű előadást tartott a középosztály kérdéséről. Ami a termet zsúfolásig megtöltő közönséget ebben az előadásban teljesen fogva tartotta, nem a nagyszabású történelmi áttekintés, nem a társadalompolitikai kifejtések szabatosága, hanem a jövőre vetett ama ragyogó fény sugar volt, amellyel ez ihletett vates a helyes fejlődés irányát megvilágította.

A gondolatmenet teljesen komprimálva ez: A középosztály a földbirtokos nemességből, a honoráciorokból s majd az ipár és kereskedelem legfelső rétegeiből állott. Nem új középosztály keletkezésére, hanem a meglévő keretek kiszélesítésére van szükség. A földbirtokos középosztályba be kell helyezkedni a jobbmódú és tanultabb gazdálkodó elemnek; a tisztviselő középosztályhoz hozzá kell számítani nemcsak a szabad szellemi keresetből élők impozáns táborát, hanem a közalkalmazottak közül mindazokat, akiknek értelmi képessége erre megvan, habár az iskolázottság hiányossága miatt a magasabb rang elnyerésének akadályai vannak; a városi polgári középosztály kapuin át pedig be kell vonulni a tanult és közügyekben buzgólkodni kész magánalkalmazottak és munkások légióinak. Hozzátehetjük, hogy ha ez a keretkitágítás megtörténik, nemcsak alulról szaporodik a középosztály, hanem felülről is, mert egy olyan társadalmi tagozat, amely az egészen örökbirtokosokon, a pusztán testi munkát végző alkalmazottakon és a munkásság művelésén részben kívül a nemzet egészét magába foglalja, vonzani fogja magába azokat is, akik nagy vagyonok, vagy egészen kivételes társadalmi, vagy műveltségi helyzetüknél fogva magukat a középosztály felett állónak érzik. Sőt hozzátehetjük azt is, hogy idővel pedig azok is, akik ma még alatta maradnának eme kiterjesztés után is a középosztálynak, szükségképpen beléemelkednek, mert ugyancsak a tömeg vonzóerejének természeti törvénye szerint ezek az alantabb maradtak is minden

erejüket megfeszítve igyekezni fognak azon, hogy a középosztályhoz tartozás előfeltételül szolgáló műveltségi fokot elérhessék. Vagyis íme a Ravasz László középosztály egy — elismerem kései — jövőben nem más, mint a teljes, mindent átfogó, testvéri kapcsolatba hozó nemzeti egység.

De hát miért kell nekünk középosztály és miért kell egyáltalán a középosztály problémájával foglalkoznunk, ha az eredmény, a magunk által kívánt eredmény úgyis csak az egység, akárcsak a szociálisták és a kommunisták utópiájában? Erre elég volna annyit mondani, hogy az egység sem egyféle. A gazdagságban is lehet egyenlőnek lenni, a nyomoruságban is; az erényben is, a bűnben is; lehet bibliai egyenlőség és lehet szovjet-egyenlőség. Azonban ez mégis csak formai válasz.

A valódi, az érdemi válasz az, hogy nekünk azért probléma a középosztály megmentése és fenntartása, mert a mi egyházunkba az az ember-típus illik be legjobban, amelyet a középosztály produkál. A mi egyházunk nem ad alkalmat a nagyszerű fényűzésre, kényurak és nábobok számára kevésbé alkalmas. A mi egyházunk a maguk hitétől és meggyőződésétől vezetett egyháztagokat akar, nem akolba terelt nyáját, tehát nem tudatlanok millióira, hanem a maguk értelmével vizsgálódó öntudatos hívőkre van szüksége. Tudom, hogy a mai földműves népnek és elődjének az egykori jobbágságnak óriási érdemei vannak a magyar protestánsizmus fenntartásában, de nem azért, mert nép, hanem azért mert kiválóképpen értelmes és szellemi szintjénél fogva inkább a közép-, mint az alsó osztályhoz számítható. Éppen arra kell törekedni — s erre mutatott rá fényes beszédében Ravasz László —, hogy arról a magasabb szellemi és erkölcsi szintről alább ne szálljon, hanem a középosztályba begyökerezésével megszilárduljon.

Ezt a mind nemzeti, mind egyházi tekintetből üdvös folyamatot nekünk a mi szerencsés egyházi szervezetünk útján módunkban van előmozdítani. Azzal is, hogy a presbitériumokban előkelő gondolkodást és előkelő

hangot honosítunk meg. A presbiterséget természetesen nem lehet szellemi, vagy értelmi kvalifikációhoz kötni. Erre az egyszerű, bár felettebb jelentős tisztségre a buzgó vallásosság és az erkölcsi bátorság kvalifikál. Nagyon szomorú volna az olyan falusi presbitérium, amelyben a subás ember nem találhat helyet. Ellenben azt megtehetjük és meg is kell tennünk, hogy emez egyszerű emberekből álló testületben beszédünkkel és cselekedetünkkel példát mutattunk az emelkedett gondolkodásra és viseletre. Még inkább módunk van a középosztály kiterjesztésének nevezetes munkáját elősegíteni a felsőbb egyházi alakulatok, az egyházmegye és az egyházkerület körében. Az ezeknél működő világi tisztviselőket megszoktuk a középosztályból valóknak tudni. Nemesak mi magunk, de másvallású magyar testvéreink is jól tudják, hogy nemesak nagy megtiszteltetés, de mindenképp felett a lelki intelligenciának elismerése az, ha valakit egyházmegyei gondnoknak, vagy tanácsbírónak választanak. Ennek az elismerésnek adásában azonban mi magunk bizonyos tekintetben szűkmarkúak vagyunk. A tisztos múlt hagyomány, hogy világi vezetőinket csak a birtokos középosztály és a honoráciorok köréből választjuk s különösen az utóbbi időben első rendben a lateiner-osztály jutott túlsúlyra ezeknél a tisztségeknél. Az iskolázottak körében még csak tettünk valamely engedményt a régi felfogásból, legalább odáig, hogy egy pár tanítót is juttattunk egyházmegyei tanácsbíróvá, vagy jegyzőséghez, ámbar például a középiskolák igazgatótanácsába még a tanítók beválasztásának sem kétségtelen. Ellenben már más foglalkozási körben megmerevedtünk a régi álláspont mellett. Nem tudom, miért nem lehet például egy néhány vallásos buzgóságáról és értelmességéről közismert úgynevezett kiscgazdát, középsorsú iparost, intelligens munkást eljuttatni ebbe a tisztségbe. Nem tudom, miért kell az egyházi törvényhozás tagjainak a jobbirtokúakon kívül túlnyomóan ügyvédek, professzorokból és magasállású tisztviselőkből állani. Az állami törvényhozásnak nem esett ártalmára, hogy „csizmás” képviselők is vannak s Magyarország legarisztokratikusabb intézménye a felsőház is megnyitotta kapuit a törpebirtokosok és a napszámosok előtt. Minden bizonnyal gazdagodott vele a felsőház értéke, hiszen nemcsak új hangot és addig eléggé nem ismert érdekek megszólalását jelentik ezek, hanem gyakran igazán agy-erőgyarapodást, hiszen például a törpebirtokosok felsőházi képviselője egyik legképzettebb és legszókimonóbb gazdának bizonyult még abban a magas testületben is.

Mi pedig, akik a társadalmi egyenlőségnek évszázadokon át apostolai valánk, most e tekintetben hátul kullogunk. Vagy sehol sem kullogunk. Holott, ha mi azok közül a gazdák, iparosok, munkások közül kiválogatnánk az

igazán méltókat és odaültetnénk olyan helyre, amelyet megbecsültnek ismernek el, ezzel is előmozdítanánk a középosztály kiterjesztésének a mi számunkra minden bizonnyal értékessé váló előhaladását.

K. B.

Egyház és egyháztagok.

Egyházmegyei, kerületi vagy konventi jegyzőkönyvekben a belmissziói jelentések olvasása közben olyanforma érzésünk van, mintha ez az országszerte nagy lendülettel előtérbe került munka az egyházi életet valóban az ideális követelmény mielőbbi megvalósulása felé vinné hatalmas lépésekkel. A számadatok egyházaink virágzásának beszélő bizonyosságává válnak s hajlandók vagyunk azt gondolni, hogy nem is olyan legyőzhetetlen feladat vár már reánk, amikor a belmissziói munka ennyi sok szépet és jót produkált eddig is. Ám, ha nem a belmissziói jelentések adathalmazán keresztül nézzük a már késznek látszó eredményeket, hanem belenézünk egy kis falusi gyülekezetnek közvetlen előttünk és körülöttünk lejátszódó életébe, ahol nem a nagy egész, hanem annak sokféle felbontott parányi történetét látjuk, ahol még nem az eredmény, hanem a munka, harc, erőfeszítés, küzdelem, ellenállás, közöny, rosszakarat, lelkesedés és csüggedés, hit és lemondás kaoszából alakul ki a végső számjegy; ahol az egyház úgy jelenik meg előttünk egyéni és lelki széttagoltságában, mint egyháztag; emberek, szegények és gazdagok; mint problémák, vívódások, sebek, ott egyszerre világosan látjuk magunk előtt az egyház és egyháztagok nagyon sokszor és sok helyen egymással ellentétes fogalmának valóságos arcát.

Szándékosan írtam az egyház és egyháztagok ellentétes fogalmát, ami ugyan élénk ellentmondás, de néhány adat birtokában, azok felsorolásával igyekszem feltárni ezt a valóságos arcot. Speciálisan egy gyülekezet életéből merítem az adatokat, de valószínűleg van más száz és ezer hasonló ehhez.

*

Egyik presbiteri gyűlésen, amikor a rendkívül felszaporodott egyházi adóhátralékok és a tavalyi évben kivetett, égetően szükséges egyházi adók mikénti beszédéről, illetve behajtásáról tárgyal a presbitérium, feláll az egyik vezérpresbiter és így szól: „Jól vigyázzunk tisztelt presbiter társaim, mert a *hivek meg kell védeni az egyháztól!*” Ez a kijelentés szomorú bepillantás abba a mély szakadékba, amely az egyháztagok és egyház között van, mert azonnal kész volt egy pár Helybenhagyó János ünnepélyes fejbőlintással üdvözölni ez az eszmét. Nem téves, vagy elhirtelenkedett ki- fejezés volt ez az illető presbiter részéről, hanem tudatos, mert szerinte egyház és egyháztagság annyira ellentétben áll egymással, hogy

ugyanattól az egyháztól kell megvédelmezni az egyháztagokat, amelyet az egyháztagok alkotnak. Ez a lejtőre jutott gondolat kifejezi azt, hogy az egyház egy olyan hatalomféle, vagy mumus, amitől vagy félni kell, vagy passive ellenállani; vagy egy olyan fogalom, amibe beletartozik a templom, pap, parókia és iroda és semmi más, de hogy lelkiségében és valójában mi az egyház s mit nyújt tagjainak, arról már nem hajlandó gondolkozni és nyilatkozni sem az egy presbiter, sem a más száz nem presbiter. Természetesen, hogy nem tudja minden pillanatban azt a kenyeret nyújtani, ami a testi éhség kielégítésére szolgál, mert ebben az esetben készséggel vállalnák az egyháztól félők mindnyájan az egyháztagságot.

*

Pár év előtt tagosították a község határát s a tagosítás során 40 katasztrális hold föld dűlőutak rendezése stb. folytán kimaradt. Az volt a kérdés, hogy ez a terület kié legyen, községé, vagy az egyházé. Az érdekelt közbirtokosság, amelyre a döntést bízták, — jól lehet 98%-ában református emberekből állott — úgy határozott, hogy legyen a községé, mert hiszen a községnek úgyis csak 200 katasztrális hold földje van; az egyház pedig elégedjék meg azzal a 6 katasztrális holddal, ami úgyis jókedvű adakozók hagyományozásából jutott az egyháznak. Ennél a döntésnél megint nem az a szempont vezette az érdekelteket, hogy amennyiben az egyháznak juttatják a 40 holdat, önmagukat segítik vele, mert ennek jövedelme lehetővé teszi a kevesebb egyházi adózást, míg a község adófizetői között ott van a katolikus káptalan és néhány jól fizető zsidó kereskedő, vagy pálinkamérő, akiknek így a pótdóin enyhítenek. De még csak arra a gondolatra sem ébredtek, hogy ők felekezeti alapon iskolát tartanak fent a nem református hitfelekezethez tartozók gyermekei számára is, akik az iskolafenntartás terhet sem viselik semmiféle formában. Itt tehát ismét megvédték az egyháztagokat az egyháztól.

*

A „párbér“ szót legújabbán sikerült kiküszöbölni, — legalább is hivatalosan — egyházi életünkből. Helyette azonban egy olyan szó lett közhasználattá falusi egyházi életünkben, amit a termény- és pénzdótot fizető egyháztagok 80 százaléka használ, amikor a gondnoki irodában elmondja jövetelének célját: „Meghoztam a papbért.“ Úgy gondolkozik a falusi adófizető egyháztag, hogy mindent azért fizet, mert az utolsó fillérig s az utolsó szem rozs-, vagy búzáig minden a papé. Azt nem akarja megérteni, hogy a tanítókat is fizeti az egyház, az iskolákra is sokat költ (állandó deficit az iskolai zárszámadás), négy tanterem fűtéséhez sok fa kell, a harangozó, iskolaszolga sem ingyen dolgozik, gondnoknak, egyháziaknak is van némi csekély tisztelet-

díja, egyházközigazgatási és állami adót fizet, iratterjesztésre, betegek orvosságára, szegények istápolására is áldoz; az irodákban sem lehet fagyban dolgozni és minden épületet jókarban kell tartani. Az egyház általános és speciális céljai helyett tehát inkább hajlandó „papbér“-t fizetni, mert szerinte végső eredményben az egyház a papban csúcsosodik ki, ha nem a toronyban s legalább büszkén mondhatja, hogy „én tartom a papot“.

*

Van a gyülekezetemben egy megrögzött alkoholista, aki majdnem minden nap áldva emlegeti Bacchust. Minden hónapban eljön egyszer hozzám, hogy meggyózzon a II. internacionálé helyességéről. Az ilyen 2—3 órás beszélgetések rendszerint ezzel kezdődnek: „Tiszteletes úr, kitérek az egyházból.“ — Miért? „Sok az egyházi adóm.“ (Nyolc évi adóhátralékkal tartozik!) Az állami adója még több barátom, miért nem tér ki az államból? „Mert nem lehet!“ — Ez a *nem lehet* és lehet kísért nagyon sok egyháztagot. Az egyházból ki *lehet* térni, az államból nem! Ez a *lehet* az oka egyházi életünk nagyon sok bajának, mert az állami hatalom ismer végrehajtót és különféle megtorló intézkedést, az egyházi élet azonban az erköcsi törvény és szeretet parancsa alapján áll. Azon a két örökérvényű alapon, amit ugyan nagyon kevésbé vesznek az emberek, de erről semmiképpen le nem térhet.

*

És végül: a falusi belmisszió, ami a gyakorlatban hány nehéz és küzdelmes órát szerez. Csak egyet a sok közül. Falum lakossága a nagy körzetben ismert élénk merkantil szelleméről, ami bizony sok esetben nem lehet dicsekedés tárgya. Egy ilyen híres merkantil szellemű és jellemű ember hívott meg az elmúlt télen egy este házi istentisztelet tartására. Készséggel mentem egyik belmissziós presbiter társammal. Ám az a meglepetés ért bennünket, hogy bezárták előttünk a kaput és hiába kopogtattunk, dörömböltünk, nem jött válasz a sötét lakásból. Szótlanul könyveltem el azt a kudarcot ahhoz az eredményhez, amit a belmissziói jelentések olyan szép és nagyszerű számadatokban közölnek. Ez csak egy kis töredék a sok ezből, amiből az egész lesz.

*

Ez a néhány adat csupán hiányos ecsetvonás ahhoz a teljes képhez, amit mi lekipásztörök látunk, tapasztalunk és megélünk. — Bizony nem feketünk a kényelem párnájára azzal a gondolattal, hogy nekünk már nem sok mondani és tenni valónk van belmissziós téren, mert a gyakorlati élet kemény ütésekkel ébreszt bennünket. Az Ige minden fegyverét elő kell vennünk, hogy belmissziói munkánkkal sikeresen tudjunk küzdeni egyrészt a megposványosodott emberi konzervativizmus, másrészt a közöny, rosszakarat, vallástalanság

és egyháziatlanság ellen, hogy az egyháztag-ság és egyház ne ellentétes fogalmak maradjanak, hanem az egyháztagok Krisztus testének tagjai legyenek rész szerint s az egyház Krisztus szerinti gyülekezetté, hitbeli és testvéri közösséggé formálódjék át.

Solymosi József.

KÖZÉLET

A mult tanulságai.

(Folytatás.)

A konfirmáció eleitől fogva fontos aktus volt református egyházunk életében s annak mélyítése érdekében mindenkor szent elkötelezéssel, nagy buzgósággal fáradoztak eleink is. Mint nem mindennapit közlöm azt a konfirmálási esetet, amelyről az egyesület 1876. évi ülésének jegyzőkönyvében olvashatunk.

Egyik lelkész az egyházmegyei rendtartásra és gyakorlatra való hivatkozással, amely szerint csak a népiskola VI. osztályát végzett növendékek konfirmáltathatnak, elutasította gyülekezetének egyik tagját azzal a kérésével, hogy V. osztályt végzett fiát konfirmálja meg. Az elutasított szülő ezután gyermekét egy másik gyülekezet lelképásztorához vitte el, aki minden ellenvetés nélkül és lelkészársának értesítése nélkül a konfirmálást elvégezte. — Az ügy feljelentés folytán az egyesület elé került és idevonatkozólag ezt a határozatot hozta: Közgyűlésnek abban nyilvánul a megállapodása, hogy a konfirmálásra készítés nem kiegészítő része az iskolai nevelésnek s nemcsak az illető lelkész kizárólagos hatáskörébe tartozik. Debrecenben és az ottani leánynövendék református tanulóit, ha szinte vidéki születesük is, a helybeli káplánok konfirmálják. A szülők akarata szerint bármely lelkész által véghezvihető az a kellő megvizsgálás után a 10—12 éves gyermekeken, de kívánatos, hogy erről az illető lelkész a hivataltársi viszonynál fogva utólagosan értesíttessék.

Az egyesület megállapítása egészen helyes ma is így véljük ezt, csak a konfirmálási életkor alacsony, ezt az aktus jelentőségének megértése és komolyságának mérlegelése érdekében kitolni kívánatosnak, sőt szükségesnek tartjuk.

Jól emlékezem, hogy az új missziói törvénytervezet annak idején elég hűvös fogadtatásban részesült. Köri és egyházmegyei értekezleteken, ahová vélemény-nyilvánítás végett küldték meg azt, azután a zsinaton is sok ellenvetésre talált és bizony végül is elég rövid szövegezéssel kodifikálták. Szóval a missziói munka megkötöttségétől, e munkát szabályozó, előíró és parancsoló paragrafusoktól idegenkedünk még ma is, mennyivel inkább idegenkedtek régebben. Egyesületünk 1900-ban az országos magyar evangéliomi belmissziói egyletre, amely Pozsonyban alakult meg, kimondja, hogy miután mindnyájunknak meg vannak bel-

missziói kötelességeink s azokat teljesítjük is, a tervbe vett központosított s költséges egyesületet szükségesnek nem tartjuk s azt nem pártoljuk. Még 1905-ben is odanyilatkozik, hogy egyletekre s más ilyen külföldi importokra falusi egyházakban semmi szükség nincs. Ezek az egyletek falusi gyülekezetekben a tapasztalás szerint vagy halvaszületnek, vagy eltévesztik céljokat s az egyházi életre kedvezőtlen eredményeket szülnek. Istennek egyik különös áldása az, hogy ma már ezekről a dolgokról másként vélekedik a közvélemény és a tapasztalás is mást bizonyít.

1881-ben gróf Lónyai Bélának a papok életbiztosítására vonatkozó indítványát tárgyalta az egyesület. Az ügy előkészítésére, a részletek megbeszélésére szakértő bevonásával bizottságot küldtek ki. A bizottság ezután véleményét a következő esztendőben tartott ülésen elő is terjesztette. Nem tudhatjuk, hogy részleteiben mit tartalmazott a Lónyai-féle életbiztosítási tervezet, de azt tudjuk, mert tanúsítja a jegyzőkönyv, hogy a bizottság azt elfogadásra nem ajánlotta és pedig azért nem, mert lehetetlen — úgymond —, hogy a lelkész mint biztosítási, társulati ügynök járjon el a hívek között és szerezzon feleket, kössön biztosításokat annyit, hogy az ebből esedékes jutaléka fedezhesse a lelkészi életbiztosítás mindenkori évi díját. Nem tudom, mi volt a Lónyai Béla intenciója, az eszme kezdeményezésével, de ha az önzetlen volt, mint ahogy az is lehetett, kedves, úri dolog volt tőle, hogy gondolt a lelkészözvegyek és árvák szomorú helyzetére és foglalkozott a javítás lehetőségével. Ma az ORJÓ foglalkozik biztosítások ügyével több-kevesebb megértéssel és eredménnyel. Kapcsolatosan említsük meg a budapesti lelkészek életbiztosítását. Itt minden lelkésznek van életbiztosítása és pedig a díj egy részét — úgy tudom nagyobbik részét — az egyház fizeti a lelkész helyett. A mai-nál nyugodtabb helyzet, anyagiakban kedvezőbb körülmények kellene ahhoz, hogy ez a fontos karitatív kérdés, a lelkészek életbiztosítása a budapesti mintára az egész vonalon megoldassék.

Sz. I.

Ez is álláshalmozás.

Arról a kétségbeesett tülekedésről, arról a küzdelmes viaskodásról, mely a mindennapi kenyérért szünet nélkül, a siker reménytelensége mellett hosszú idő óta ma is perzselő lánggal ég, nincs miért színes leírást vetni papírra. Hiszen már ma csak az isteni gondviselésbe vetett hitteljes reménység tartja bennünk a lelket. Még mindig fogózkodunk a biztatás ígéretébe, hogy mennyei Atyánk tudta nélkül csak egy hajszál sem eshetik le a mi fejünkről, aki az égi madarokról is gondoskodni szokott. Hogy ne volna meg a szükséges anyagi erő a föld kerektségén kellő mennyiségben megélhe-

tésünkre: azt statisztikai számítás és vizsgálódás nélkül el tudjuk hinni. A bajnak legfőbb oka a földi javak egyenlőtlen felosztása az emberi kézben. A katasztrofális helyzet bezudulásával azonban a szanalási törekvés itt-ott keresgélte, tapogatózott s talált is olyan kórtünetet, melynek gyógyítás alá vitelével — habár kicsiny méreteken — legalább egyhíteni lehetett s jövőre is lehet mérsékelni a bajokat. Egyik ilyen parciális kórtünetképpen került leleplezés alá az álláshalmozás túltengő folyamata. Nem állíthatjuk ugyan, hogy ez a beteges kórtünet már a korábbi időkben is nem lappangott volna társadalmunkban. A vágyak kielégíthetetlen-séggé tornyosuló emelkedése nem új dolog s ha ezelőtt nem tűnt fel a nagy közönség szemében, az lehetett az oka, mert a megélhetési feltételek nem is voltak olyan súlyosak, mint ma. De hogy ma már némely faktorok a Csimboraszó magasságával felérő nagyságot értek el az álláshalmozás terén, akkor jöttünk reá erre a türethetetlen helyzet veszedelmének meglátására, amikor már késő volt. Egy pár hírlap állította össze s közölte nem is olyan régen azoknak a névsorát, akik markukba kaparintják a főfoglalkozás mellett a mellékfoglalkozások dúsán jövedelmező fajait is, hogy utoljára kérdéses lett előttünk, hogy vajjon az álláshalmozó uraság hogyan lesz képes 10—12-féle mellékfoglalkozással járó teendőket lelkiismeretesen teljesíteni? Hiszen a sok apró-cseprő állások között akadt olyan is, melynek javadalma a főfoglalkozás jövedelme nélkül is megélhetést biztosíthatott egy nem telhetetlen ember számára. Mikor nyilvánvalóvá lett, hogy egyesek az így élvezett jövedelem ellenében ellenszolgáltatást csak akkor és úgy nyújtanak, hogy hecses nevüket, melyet okkal-móddal, kitartással reklamíroznak, propagálnak, egyik-másik vállalathoz cégérül adják oda, már ekkor a közvélemény is kezdett felzúdulni s szabadon mondta ki felfogását a minden prüderiát nélkülöző viselkedés ellen. A közfelfogás nyomása alatt hivatalosan is megindult a reparáció várva-várt munkája, bár a hivatalos eljárás teljességgel nem tudott mindenfelé benyulni, tett, amit lehetett.

De „quid hoc ad tantam sitim?“

Jóllehet ez a szomjúság nemcsak az állás-nélküliek nagy tömegét továbbra is gyötörte, de csudálatos, a leleplezettek meg éppen nem tudtak, még a néven nevezés után sem tudtak valamennyien arra az álláspontra fölemelkedni, hogy „leben und leben lassen“, sőt megtörtént, hogy havi 10—12 ezer pengős nyugdíjasok még majdnem akkora kegydíjakról se voltak hajlandók lemondani, mitse gondolva azokkal, akik éheztek és fáztak.

Az álláshalmozás egy kicsinyke figurájára célozva ezzel az úttal reámutatni, kicsinykének mondható s talán éppen kicsinysége miatt nem kívánt — legalább értesülésem szerint — még eddig senki se meglátni. Pedig ma ilyen kérdés-

ben nem ismerhető kicsinységnek a legszerényebb jövedelmű pozíció sem. Ma, midőn a kenyértelenség gyötör igen sok okleveles nőt és férfiút, nem szabad még a legjelentéktelenebb álláshalmozás mellett is közömbösen, némán elballagni és arra szemethunyni. „*Szedjétek össze a maradékdarabokat is, hogy semmi azokból el ne vesszen*“, parancsolá Idvezítőnk s ezt a felfogást ezen a ponton is alkalmaznunk kell.

Köztudomású, hogy nagy jelentőségében csak a legutóbbi évtizedek folyamán tudott a társadalom felfogása odaeszmélni, hogy nagyon igazságtalanok voltunk azzal a társadalmi osztállyal szemben, amelyre pedig legföltettebb drága kincsünk gondozását bíztuk: gyermekeink szellemi képezetésének nagy feladatát. Minálunk, a szülőknél, a mi felfogásunkban rég kialakultak az oktatói karral szemben az emelkedettebb igények, mégpedig a kor jogosan feltörő igényei, anélkül azonban, hogy a kor szintén jogosnak ismert igényeinek kielégítéséről az oktató elem számára gondoskodni tudtunk, vagy akartunk volna.

Ezúttal nem az a kérdés áll előttem, hogy a nemzetnevelő tanítóság javadalmozása szűkösen van megállapítva, mert hiszen a világ szomorú folyása szerint a szűkös javadalom is csökkentés alá került, hanem az, hogy *ijjaink kezébe a megérdemelt oklevelet odaadjuk ugyan, de aztán már álláshoz, a mindennapi kenyérhez, nem tudjuk őket juttatni*. . . Igaz, hogy a tanítói állások szaporítására ma még csak gondolni is nehezen lehet, de nézzünk csak szét figyelemmel a rejtettebb berkekben is, csakhamar reá fogunk jönni arra, hogy ezen a mezőn is megtörténhetik, mert megtörtént egy-egy ponton az álláshalmozás. Igen, igen! ne tagadjuk el s ne hunyjunk szemet afelett, hogy vannak lelkészek, kiknek neje ugyanazon egyházközség iskolájában tanítónői állást foglal el, tehát itt *eddig szokatlan, de új alakban álláshalmozás következett be*. A székesfőváros hatósága a hírlapok híradása szerint a nála állásban levő tisztviselők nejét, ha azok is külön fizetéssel járó állást töltötték be, elbocsátotta az alkalmazásból, hogy aztán állásnélkülieknek adhassa a megüresedett tisztség javadalmát. Nem gondoljuk-e mi, református egyház, hogy midőn mi a kibeszélhetetlenül súlyos megélhetési viszonyok idején, lelkészi javadalmat élvező lelkész nejenek tanítónői javadalmazást nyújtunk, tulajdonképpen álláshalmozás hibáját követjük el? Már hogy ez olyan csekélység, hogy az szót sem érdemel? veti ellent minden gondolkozás nélkül valaki. De hát akinek egy fillér jövedelem se jut, az mit szóljon erre? mert hiszen neki akármilyen kitűnő oklevele van is: arra ugyan senki se fog hitelezni a tulajdonosának csak egy ingrevalót sem.

Ez a helyzet még *más tekintetből* is kihívja maga ellen a bírálatot. A református lelkész ilyen helyen törvényeink szerint, mint az iskola-

szék elnöke is működik, kire a tanítás működésének menete rendjén felügyeleti, ellenőrzői kötelesség teljesítése várakozik, annál fogva tagadhatatlanul *érdekelt fél élettársa részéről*. — Ne tessék sértve érezni magát senkinek, de kívánatosnak tartom még a leglelkiismeretesebb tanítónői működés és iskolaszéki elnöki ellenőrzés esetén is megóvni a lelkészt attól, hogy a rossz akarat kérdőjelet próbáljon az ellenőrzés hatályossága elé.

Talán védeni tudná valaki a helyzetet két okból is. A papné-tanítónő bármi okból bekövetkezett akadályoztatása esetén a férjben kitűnő helyettesítőt talál. Erre azonban nincs miért gondolni, ez az akadályoztatás csak kivételes eset s a helyettesítésről a szolgálati szabályok különben is gondoskodni tudnak. Hiszen ha ez indok lehetne, mindenütt ilyen álláshalmozás útján kellene a helyettesítés kérdését megoldani, ami pedig merő abszurdumra vezetne.

A másik indok lehetne, hogy különben sok gyermekkel megáldott lelkész jelentékeny segélyhez jutna felesége tanítónői fizetése rendjén a gyermeknevelés költségeinek hordozására. Ez a gondolat se állja meg a helyét. Mert azonkívül, hogy a gyermekáldás bekövetkezhetése az álláshalmozás megtörténtekor még nagyon kérdéses, bizonytalan dolog: annak előállása esetében, könnyű belátni és beismerni, hogy a gyermekek gondozásának a legilletékesebb tényező részéről a külön elfoglaltatás következtében bekövetkező mellőzése, sőt elmulasztása következtében többszörösen elvész a réven, ami a vámon nyereség volt.

De hát még ahol gyermek sincs? mert ilyen eset is lehet. No, hát az álláshalmozókban legyen annyi könyörület, hogy lemondás útján juttassák kenyérhez azt, akinek nem két, de egy falat se jutott. A visszalépő papné pedig értékesítse tehetségét ellenszolgáltatás keresése nélkül, önzetlenül más téren. Tér mindig akad bőven. Még csak nyugdíj élvezésére se vágyakozzék, bármennyire is méltó volna reá, hanem elégedjék meg az álláshalmozás addig élvezett előnyeivel és a benső öntudat elismerő, megnyugtató érzésével. A jóknak dicsérő, hálás elismerése fogja követni nemes elhatározását.

Justus.

IRODALOM

Előfizetési felhívás! Megfelelő számú előfizető jelentkezése esetén november hó első felében jelenne meg „*A lélek mondanivalója*” c. 12—14 ives kötetem, mely 21 egyházi (túlnyomó részben alkalmi) beszédet és 19 egyéb, tehát nem vallásos tárgyú beszédet, előadást, cikket tartalmaz. A kötet főcélja megmutatni, hogyan beszél egy magyar kálvinista igehirdető templomon kívüli esetekben, amikor különböző felekezetű közönség szólítja maga

elé előadó gyanánt. Ára előjegyzésben 3.50 P, bolti ára jóval magasabb lesz. Az előjegyzéseket levelezőlapon kérem eszközölni október 30-ig. Aszalón, (Abaújtorna vármegye). *Felmeri Albert*, református lelkész.

Előzetes jelentés. Munkatársunk, Horváth E. János tollából most van kiadás alatt *A Magyar Méhlegelő* c. körülbelül tíz nyomtatott ives illusztrált munka, amely a hazai méhészeti növényeket ismerteti. 330 sorszám alatt mintegy 500 növényt ír le. Főmunkatárs: *Schneider József*, az Egyetemi Fűvészkert felügyelője. — A munkát tudományos szempontból átnézte *dr. Tuzson János* egyetemi tanár. Közzöljük a mű tartalomjegyzékét: Bevezető. — *Első rész.* Elmélet: 1. A könyv ismertetése. — 2. Modern gazdálkodás. — 3. Gyümölcskertészet. — 4. Méhészet nálunk 1864-ben. — 5. A virág. — 6. A nektár. — 7. Hogyan lesz a nektárból méz? — 8. A méz és összetétele. — 9. A mézharmat. — 10. Mennyit gyűjt egy méhcsalád? — 11. A virágpor. — 12. Ragasztóanyag (propolisz). — *Második rész.* Gyakorlat: 1. A magyar méhlegelő növényei. — 2. Teljes magyar ABC névsor. — 3. Latin névsor. — 4. Csoportosítás virágzásidő szerint. — 5. Csoportosítás egyéb hasznosság szerint. — 6. A budapesti Egyetemi Fűvészkert. — Tartalomjegyzék. Remélhető, az új könyv eléri célját: hogy a hazai méhészeknek jól jövedelmező útmutatást adjon a meglévő méhlegelők jobb kihasználására, újak teremtésére, telepítésére. Úgy legyen! — Horváth E. János ny. főv. isk. igazgató méhészeti ügyekben készséggel áll ingyen az érdeklődők szolgálatára.

HALOTTAINK

Dr. Lengyel László, királyhelmei ügyvéd, zsinati tag, az elszakított egyházkerület világi főjegyzője és tanácsbírája, az ungi egyházmegye tanácsbírája, a királyhelmei egyház főgondnoka váratlanul elhunyt.

Molnár Ferenc bulcsúi református lelkész, a beregi egyházmegye köztisztviselője, nagy népszerűségnek örvendő esperese hosszú és súlyos szenvedés után munkás életének 47. évében meghalt.

KÜLÖNFÉLÉK

Még e hó végén, valószínűleg október 31-én hagyja el a sajtót *Dr. Sz. Kun Béla* egyházjog professzor Magyar Református Egyházalkotmány című munkája. A következő számunkban fogjuk részletesen ismertetni s egyidejűleg közölni a mű terjedelmét és árát is. Megrendelések már most a Városi nyomda útján eszközölhetők.

Presbitéri konferencia Debrecenben. A debreceni presbitérium október 18-án kezdve négy

szerdán presbiteri konferenciát tart a Kistemplomban. Az első alkalommal Uray Sándor lelképásztor igehirdetése után Baltazár Dezső püspök nyitotta meg a konferenciát, majd Juhász Nagy Sándor a debreceni presbitérium főjegyzője tartott igen értékes előadást a bibliáról és a bibliakörökről. Nagy és alapos tanulmány, őszinte hit és a biblia komoly szeretete jellemezte ezt az előadást, amelyet a templomot teljesen megtöltő közönség szívesen hallgatott volna tovább is. Az előadó ugyanis óvakodott visszaélni hallgatói figyelmével és egy rövid félórára szorította össze mondanivalóját, ezzel is jó példát adván abban a tekintetben, hogy az igazán értékes tanításnak nem szükséges hosszúra nyulnia. Ha mindegyik előadás ilyen gazdag tartalmú lesz, mint az első volt, akkor a presbiteri konferencia teljesen betölti igazi hivatását. Juhász Nagy Sándor előadását a püspök úr méltatta néhány hozzáillő meleg szóval, hangsúlyozva az előadás nagy értékét is, de azt is, hogy ő több pozitívumot lát a bibliában, mint a különben kiváló és hívő lelkű előadó. A legközelebbi konferencián dr. Kun Béla tart előadást „A magunk útján” címmel.

Lelkészköri értekezletet tartott a debreceni egyházmegye konyári lelkeszköre folyó hó 17-én Monostorpályiban. Közérdekű határozatai közül különösen fontos és megemlítendő az, hogy a hátralékos tanítói fizetések közigazgatási úton való letiltásánál mindig szem előtt tartassék a Konvent 225—1932. számú idevonatkozó határozata. Azután református egyházaink a végső erőfeszítésig tartsák iskoláikat, kövessenek el mindent a megtartás érdekében, míg a generális intézkedés — amely szeretjük hinni nem késik soká — az államhatalom részéről megtörténik. Továbbá szeretné tudni a kör, hogy mi a sorsa az új törvénytervezetnek, miért késik ennek államfői szankcionálása?

A távozó kormány tagjai búcsúznak, az újak bemutatkoznak az egyházi főhatóságoknál. Ez alkalomból gróf Károlyi Gyula volt miniszterelnöknek igen megleghangú levélváltása volt Baltazár Dezső püspökünkkel. Károlyi Gyula köztudomás szerint unokája gróf Degenfeld Imre egykori főgondnokunknak s unokatestvére a nagyemlékezetű Tisza Istvánnak, valamint gróf Degenfeld Pál mostani főgondnokunknak és gróf Tisza Lajos egyházkerületi tanácsbíróknak. A Degenfeldek nemes egyszerűsége és puritán becsületessége jellemezte egész közéleti pályáját, miniszterelnökségét is, amely alatt súlyos időkben nem sok külső sikert érhetett, de bizonyára nagy szolgálatot tett.

Kuyper Katalin Debrecenben. Kuyper Ábrahámnak, a nagy holland református miniszterelnöknek és theologusnak legfiatalabb leánya magyarországi körútja után folyó hó 14-én Debrecenbe érkezett, ahol nagy szeretettel vették körül. Ez alkalommal a Soli Deo Gloria diákszövetség debreceni csoportja, 15-én este

a Kollégium disztermében tiszteletére szeretetvendégséget rendezett. Vasárnap (16-án) délelőtti istentiszteleten dr. Dancsházy Sándor lelkész megáldotta Kuyper Katalin által a SDG leánykörének adományozott és sajátkezűleg készített zászlót. Délután a Kollégium disztermében ünnepély volt, amelyen dr. Szentpéteri Kun Béla egyetemi tanár tartott előadást és Kuyper Katalin, dr. Révész Imre tolmácsolásával meggyőződéses beszédében szólt a leányokhoz és körvonalozta a nő hivatását. 17-én dr. Kállay Kálmán kalauzolásával a város nevezetességét és a központi egyetemet nézte meg.

A pancsovai református egyházközség okt. 9-én ünnepelte fennállásának 50 éves jubileumát. Ez alkalommal meghívták dr. Erdős József debreceni nyug. egyetemi tanárt, lapunk egyik régi munkatársát, aki ötven évvel ezelőtt az első pancsovai lelképásztor volt.

Értesítés. Többek tudakozódására tisztelettel jelentem, hogy az ez év április havában meghirdetett ily című művem: „*Ötven temelési beszéd és más vegyes papi művek*” már sajtó alatt van és legközelebb megjelen. A nagy gyakorlati hasznú és már sokak által megrendelt műre megrendelést még elfogadok. — Tisztelettel *Szentimrey József* nyug. espereslelkész, Csehszlovákia, Beregszász, Petőfi-utca 38. szám. — A mű ára 25 cseh korona, vagy ennek megfelelő pengő érték.

Hivatalos értesítés.

A Tiszántúli Református Egyházkerület Püspökétől
3200—1932. szám.

Körlevél

a kebelbeli nagytiszteletű esperes urakhoz és valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságához.

Tudomásulvétel céljából felhívom figyelmét az Országos Állatvédő Egyesület kiadásában megjelent 1933. évi „Gyermeknaptár”-ra s ennek az erkölcsnemesítő, vallásos és hazafias kiadmánynak terjesztését szíves pártfogásukba ajánlom.

Debrecen, 1932 október 20.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

TARTALOM: K. B.: A középosztály. — Solymosi József: Egyház és egyháztagok. — Közélet: Sz. I.: A múlt tanulságai. — Justus: Ez is állásálláshalmazás. — Irodalom. — Halottaink. — Különfélék. — Hivatalos értesítés: Körlevél.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPAN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATOTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve, 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

*

Kitűnő futóképeségű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsir-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1932-1976

Protestáns egyházi irodalom!

- Dr. Baltazár Dezső:** Elég nékem az Isten kegyelme (Prédikációk) . . . 1.—
— A próbáltatások idejéből —.50
Csűrös: Példának okáért. I. 2.80
Czeplédy Emánuel: Baltazár Dezső református püspök életrajza 2.50
Debreceni István: Kicsoda ez? (Prédikációk). 5.—
— Sírjátok a sírokkal (Temetési beszédek) 4.—
Dr. Erdős Károly: Méliusz világító lámpásának sugarai. —.30
Fosdick: A szolgálat értelme 4.40
György Elemér: A kettős tüzes nyelvek fényében (Prédikációk) 5.50
Dr. Illyés Endre: A magyar református földművelő nép lelki élete 2.90
Dr. Incze Gábor: Keresztelési beszédek 3.—
— A magyar református imádság a XVI. és XVII. században 6.—
— Az Úr áldassék! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira) 7.—
Kovács János: Gyalogösvény (52 ifjúsági prédikáció) 4.—
Dr. Sz. Kun Agota: A debreceni református Nagytemplom 3.—
Makkai Sándor: Öntudatos kálvinizmus 3.60
Musnay: Újszövetség 8.—
— János evangéliumának és leveleinek magyarázata 4.—
— A magyar biblia története 1.20
Orosz Tamás: Napsugár a szent berkekben 4.—
Révész Imre: Kálvin élete —.80
— Révész Imre élete 8.—
Dr. Révész Imre: Az ige fénye (Prédikációk). 1.20
Szabó Gyula: Sötétségből világosság legyen! (Prédikációk) 3.—
S. Szabó József: A debreceni református kollégium tanárai és kiválóbb növendékei 3.20
Szalonnás János: A református leány (Kötve) 6.—
Dr. Török István: A Barthi theologia elméleti és gyakorló-lelkészi szempontból —.50
— Barth Károly theológiájának kezdetei 3.—
Varga József: Korálkönyv 6.—
Dr. Vasady Béla: A hit misztériuma 7.—
Vincze Elek: Mi láttuk az ő dicsőségét... (Prédikációk) 5.—
Vincze Károly: Istennek angyalai 4.—

Fenti művek kaphatók:

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedésben, Debrecen,
Ferenc József-út 26. szám alatt.